

**A MAGYARORSZÁGON ÉLŐ NEMZETISÉGEK JOGAINAK
VÉDELME T ELLÁTÓ BIZTOSHELYETTES
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE**

A Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes

ELVI ÁLLÁSFOGLALÁSA

**NEMZETKÖZI LÉGIJÁRATOK UTASAINAK A BESZÁLLÁST MEGELŐZŐ ELŐZETES
REPÜLŐTÉRI ELLENŐRZÉSÉRŐL
A CÉLORSZÁG BEVÁNDORLÁSI JOGSZABÁLYAINAK VALÓ MEGFELELÉS
ÉRDEKÉBEN**

1/2016.

Bevezetés

Magyarország Alaptörvénye és az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) szerint a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes kiemelt feladata¹, hogy figyelemmel kísérje a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését és ezzel összefüggésben szerzett tapasztalatairól rendszeresen tájékoztatást nyújtson, illetve felhívja a nyilvánosság és az érintett intézmények figyelmét a nemzetiségeket érintő jogsértések veszélyére. Az alapvető jogok biztosának helyettese ezen feladatai ellátása érdekében elvi állásfoglalást adhat ki.² Az állásfoglalások célja, hogy felhívja a jogalkotó és a nyilvánosság figyelmét a hazai nemzetiségi közösségek tagjai egyéni és kollektív jogainak megőrzésével kapcsolatos teendők fontosságára, a nemzetiségi alapjogok vagy az egyenlő bánásmód elvének sérelmével fenyegető helyzetre és aggályos gyakorlatra, illetve felmutasson olyan jó gyakorlatokat, amelyek a nemzetiségi jogok minél sikeresebb érvényesítését szolgálják.

Jelen elvi állásfoglalás kiadásával az volt a célom, hogy a hozzám érkezett panaszokban megfogalmazott aggályos joggyakorlat tapasztalatait felhasználva felhívjam a figyelmet a jövőbeli esetleges jogsértés elkerülésére, illetve ehhez konkrét jogalkalmazási alapelveket és protokollokat is javasoljak az érintetteknek.

1. Előzmények

Az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalába (a továbbiakban: AJBH) érkezett panaszok, valamint a médiából ismertté vált híradások szerint 2015-ben a budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren több roma család sem tudott kiutazni Kanadába, annak ellenére, hogy érvényes úti okmányokkal és repülőjeggyel rendelkeztek.

¹ Magyarország Alaptörvénye 30. cikk (3) bekezdés, valamint Ajbt. 3. § (2) bekezdés.

² Az alapvető jogok biztosának 1/2012. (I. 2.) számú utasítása az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Szervezeti és Működési Szabályzatáról 8. § (2) bekezdés a) pontja.

2015. június 18-a után a Sky Greece és az Air Transat légitársaságok által Kanadába indított járatok esetén fordult elő több esetben, hogy a légitársaságok visszautasították egyes utasok szállítását.³ A rendelkezésre álló információk szerint a magyar állampolgárságú, roma nemzetiségű személyek Kanadába tervezett utazását a repülőgépre való felszállásuk előtt akadályozták meg, többnyire olyan formában, hogy az utasfelvételt lebonyolító pultok (check-in desk) előtt, egy rövid beszélgetést követően ismeretlen felhatalmazással rendelkező személyek megtagadták tőlük az utas- és poggyászfelvételt, és nem engedélyezték számukra a gépre való felszállást. Az utazást különböző okokra hivatkozva tagadták meg tőlük, annak ellenére, hogy az utazni szándékozó személyek úgy gondolták, minden beutazási feltételnek megfelelnek. A panaszok alapján a legtöbb esetben ezekre a beszélgetésekre a többi utas előtt, hallótávolságban, az érintett személyek szerint megalázó módon került sor. A panaszosok azt is kifogásolták, hogy az elutasítást, a légi közlekedésből való kizárást követően nem kaptak megfelelő tájékoztatást, illetve hivatalos jegyzőkönyvet az elmaradt utazásuk miatt bekövetkezett káruk megtérítési, enyhítési lehetőségéről, és arról sem, hogy visszautasított beszállás esetén panaszukkal melyik szervhez fordulhatnak.

A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Irodától (a továbbiakban: NEKI) kapott tájékoztatás⁴ alapján a panaszok 90%-a az Air Transat cég eljárása miatt keletkezett. A NEKI a tavalyi évben az ügyvel kapcsolatban 15 panaszbejelentést kezelt, ez körülbelül 50–60 személyt érintett. Az Egyenlő Bánásmód Hatóság (a továbbiakban: EBH) egyéni panaszos kérelmére folytatott a tárgyban eljárást⁵, amelynek során helyszíni szemlét is végzett a repülőtéren.

Ahogy az a fentiekből is látható, az ügyben több alapvető alkotmányos joggal, így különösen az emberi méltósághoz, a tisztességes eljáráshoz és a jogorvoslathoz való joggal, valamint az egyenlő bánásmód követelményével összefüggő visszáság gyanúja is felmerült, ezért az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosával vizsgálatot indítottunk. Az eljárás során a tényállás és annak jogi háttere, ezzel összefüggésben az ombudsmani hatáskör tisztázása érdekében minden érintett hazai és külföldi hatóságtól részletes tájékoztatást kértünk, az utazás szervezésével kapcsolatos vállalkozásokat pedig a vizsgálatban való közreműködésre kértük fel.⁶

A vizsgálat során megállapítottam, hogy a szóban forgó gyakorlatot folytató érintettek olyan hazai és külföldi szervezetek, amelyek az Ajbt. szerint sem hatóságnak, sem közszolgáltatónak nem minősülnek, így velük kapcsolatban közvetlen ombudsmani intézkedés megtételére nincs lehetőség. Időközben a konkrét panasszal érintett légijáratok működését megszüntették.

Tekintettel azonban arra, hogy 2016 júniusában újraindultak a Budapestről Kanadába közlekedő közvetlen légijáratok⁷, szükségesnek tartom, hogy a hozzám érkezett panaszokban megfogalmazott aggályos joggyakorlat tapasztalatait felhasználva, vizsgálati hatásköröm hiánya mellett is felhívjam a figyelmet a fenti gyakorlattal összefüggő alapjogi aggályokra, illetve konkrét jogalkalmazási alapelveket javasoljak az érintetteknek.

A probléma aktualitását és nemzetközi vonatkozásait mutatja, hogy az AJBH-hoz 2016. június 28-án ismét panasz⁸ érkezett, amelyben rokonlátogatás céljából Kanadába utazni kívánó magyar állampolgárok kifogásolták, hogy a brüsszeli Zaventem repülőtéren megalázó bánásmódban részesültek: a biztonsági személyzet az érvényes úti okmányaik megléte ellenére a vélt roma származásukra utaló obszcén megjegyzések mellett nem engedte fel őket a kanadai légijáratra.

---

³ A Repülőtéri Rendőri Igazgatóság igazgatójának 2016. január 8-án kelt, az AJB-3683/2015. sz. megkeresésre adott válasza szerint.

⁴ 2015. október 12-i tájékoztatás.

⁵ Ügyiratszám: EBH/433/22/2015.

⁶ Ajbt. 25. § és 26. § (1) bekezdés.

⁷ Az Air Canada Rouge heti három Budapest–Toronto járata október 15-ig.

⁸ AJB-4967/2016.

2. A légiutasok ellenőrzésének jogszabályi és polgári jogi szerződéses háttere

A közvetlen kanadai járatokat üzemeltető egyes európai repülőtereken bevezetett előzetes utasellenőrzési gyakorlat kiváltó oka az, hogy a Kanadába történő bevándorlást felügyelő kanadai határellenőrzési hatóság (Canadian Border Services Agency – CBSA) a kanadai határról visszafordítja azokat a légiutasokat, akikről a Kanadába érkezéskor, tehát a légijárat kanadai leszállását követően állapítja meg, hogy nem rendelkeznek megfelelő dokumentumokkal ahhoz, hogy belépjenek Kanadába. Ez azt jelenti, hogy nem léphetnek be Kanada területére és az a légitársaság, amely odaszállította őket, köteles ezeket az utasokat egy másik légijáratával haladéktalanul a kiindulási repülőterre visszaszállítani. Ezen felül az adott légitársaságot a CBSA komoly pénzbírsággal (3200 CAN \$) sújtja minden ilyen légiutas után.

E gyakorlat kanadai jogi alapja a bevándorlásról és a menekültek védelméről szóló törvény⁹ és az ehhez kapcsolódó végrehajtási rendelet.¹⁰ A CBSA fenti gyakorlata indította arra a légitársaságokat, hogy már a légijáratok kiindulási repülőterén megpróbálják „kiszűrni” azokat az utasokat, akiknek a Kanadába történő belépését a CBSA feltehetően megtagadná. Mivel a légitársaság, jelen esetben az Air Transat, nem rendelkezett sem erőforrásokkal, sem kompetenciával arra, hogy a kiindulási repülőtereken saját maga végezze el ezt az előzetes ellenőrzést, ebből a célból egyrészt a CBSA mint illetékes hatóság segítségét, másrészt az indulási repülőtéren működő helyi biztonsági cég szolgáltatásait vette igénybe.

A budapesti repülőtéren a Budapest Airport Zrt. leányvállalataként működő BUD Security Kft. lát el a magyar és az uniós jogszabályok alapján¹¹ repülőtéri légiközlekedés védelmi tevékenységet, ezen belül a légijáratok utasait közvetlenül érintő, úgynevezett légiközlekedés védelmi ellenőrzést. A kanadai légijáratok utasainak előzetes ellenőrzését azonban a BUD Security Kft. nem a fenti jogszabályi hatáskörében eljárva, hanem az Air Transat légitársasággal kötött polgári jogi szolgáltatási szerződés alapján, a légitársaság megbízásából végezte. A 2015 nyarán aláírt szerződés megkötését a légitársaság kezdeményezte. A Budapest Airport Zrt. által az AJBH megkeresésére adott válaszban foglaltak szerint¹² a szerződés alapján eljáró BUD Security Kft. alkalmazottait a feladat ellátását megelőzően a bécsi kanadai nagykövetség munkatársa részesítette képzésben annak érdekében, hogy az ellenőrzést végző személyek alkalmasak legyenek a szerződés szerinti feladatok elvégzésére. A BUD Security Kft.-től kapott tájékoztatás alapján a Kft. alkalmazottai a fenti tevékenységük során egyrészt a Kanadába készülõ utasok okmányait ellenőrizték abból a szempontból, hogy az utas rendelkezésére állnak-e és hiteles, illetve nem hamisított-e az utazással és a tervezett kanadai belépéssel kapcsolatos minden okmány (például útlevél, repülőjegy, vízum, munkáltatói vagy egyéb meghívólevél). Másrészt viszont az ellenőrzés az okmányokon túl kiterjedt az utas személyi körülményeinek kikérdezés útján történő ellenőrzésére az alábbi kérdéskörökben: az utas munkahelyi körülményei, jövedelmi helyzete, ingatlanjai, családja Magyarországon, családi kapcsolatai Kanadában, az utazásra félretett anyagi forrásai.

---

⁹ Immigration and Refugee Protection Act (S.C. 2001, c. 27)

(forrás: <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/I-2.5/FullText.html>).

¹⁰ Immigration and Refugee Protection Regulations (SOR/2002-227)

(forrás: <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/regulations/SOR-2002-227/FullText.html>).

¹¹ Az Európai Parlament és a Tanács 261/2004/EK rendelete a visszautasított beszállás és légijáratok törlése vagy hosszú késése esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról.

Az Európai Parlament és Tanács 300/2008/EK rendelete a polgári légiközlekedés védelmének közös szabályairól és a 2320/2002/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről.

A Bizottság 185/2010/EU rendelete a közös légiközlekedés-védelmi alapkövetelmények végrehajtásához szükséges intézkedések meghatározásáról.

1995. évi XCVII. törvény a légiközlekedésről.

169/2010. (V. 11.) Korm. rendelet a polgári légiközlekedés védelmének szabályairól.

¹² A Budapest Airport Zrt. vezérigazgatója és biztonsági igazgatója, illetve a BUD Security Kft. ügyvezetői által jegyzett, 2016. január 8-án kelt, az AJB-3683/2015. sz. megkeresésre adott válasz alapján (4–7. oldal).

Az ellenőrzés során a fenti kérdésekre adott válaszok alapján az ellenőrzést végző személyek a következőket kívánták megállapítani:

- az adott személy az iratainak ellentmondó állításokat tesz-e;
- mi az adott személy utazásának valódi célja;
- valójában milyen kapcsolata van az őt meghívó személlyel;
- rendelkezik-e megfelelő pénzüsszeggel, amelyből a kint tervezett tartózkodását fedezni tudja;
- fennállnak-e Magyarországon olyan körülmények (például rendszeres jövedelem és munka hiánya), amelyekből arra lehet következtetni, hogy a Magyarországra való visszatérést nem tervezi.

A fenti kérdésekre adott válaszok alapozhatták meg a BUD Security Kft. munkatársában a gyanút, hogy az adott személy valódi célja a kanadai utazása során nem a látogatás, hanem a kivándorlás, illetve kanadai munkavállalás, az illető az ehhez szükséges okmányokkal (például vízum) azonban nem rendelkezik.

Amennyiben a BUD Security Kft. ellenőrzést végző munkatársa számára egyértelmű jel utalt arra, hogy a kanadai beléptetésnek akadálya van (pl. egyértelműen hamis útiokmány van az utasnál), akkor a munkatárs javaslatot tett a kanadai légitársaság számára az adott utas járatra való felvételének megtagadására. Ha viszont valamely körülmény csak kétséget ébresztett az ellenőrzést végző személyben az utazás célját illetően, akkor a BUD Security Kft. munkatársa a CBSA hatóság helyszínen lévő képviselőjétől kért segítséget a helyzet tisztázására. A CBSA a helyszínen is közvetlen hozzáféréssel rendelkezett azokhoz a kanadai adatbázisokhoz, amelyekből megállapítható volt, hogy az adott körülmény a Kanadába való beléptetést valóban akadályozza-e. Amennyiben a CBSA a gyanú fennállását megerősítette a BUD Security Kft. felé, akkor a BUD Security Kft. ezt az információt továbbította a légitársaságnak.

Mindazonáltal fontos kiemelni, hogy mind a Budapest Airport Zrt., mind a BUD Security Kft. megkeresésekre adott válaszaiból egyértelműen és hangsúlyosan az derül ki, hogy az adott légiutas légijáratra való beszállásának visszautasításáról minden esetben kizárólag a kanadai légitársaság hozta meg a döntést (az ellenőrzést végző Kft. javaslata alapján). A Kft. és az Air Transat által kötött és a válaszadó által idézett szerződés szerint: „(...) az utasok légijáratra való beszállítása megtagadásának vagy megengedésének joga és felelőssége kizárólag az Air Transat helyi képviselőjét terheli”.

3. A légiutasok előzetes repülőtéri ellenőrzésének gyakorlatával kapcsolatos aggályok

3.1. Aggályok az ellenőrzés ténye tekintetében

A légijáratra való beszállítás elutasításának alapjaként hivatkozott kanadai jogszabályok¹³ kizárólag a Kanada területére történő belépéshez szükséges „megfelelő dokumentumokkal nem rendelkező” személyek szállítását tiltják meg a légitársaságoknak, azonban nem teszik a légitársaság kötelezettségévé, hogy az utas kikérdezésével, személyi, családi, vagyoni stb. körülményeinek felderítésével megállapítsák annak gyanúját, hogy az utas esetleg visszaélészerűen kíván Kanadába beutazni és ott az állításától eltérően nem látogatás céljából, hanem kivándorlás vagy munkavállalás céljából akar tartózkodni.

Ezzel szemben a fent bemutatott ellenőrzési gyakorlat nem szorítkozik a megfelelő okmányok meglétének és azok valódiságának ellenőrzésére, hanem a kiutazó személyek helyszíni kikérdezése útján kifejezetten és célzottan azt vizsgálja, hogy az adott személy az iratainak ellentmondó állításokat tesz-e, mi az adott személy utazásának „valódi” célja, valójában milyen kapcsolata van az őt meghívó személlyel, rendelkezik-e megfelelő pénzüsszeggel, amelyből a kint tervezett tartózkodását fedezni tudja, illetve, hogy

---

¹³ BSF5023 - Guide for Transporters - Obligations under the Immigration and Refugee Protection Act (<http://www.cbsa-asfc.gc.ca/publications/pub/bsf5023-eng.html#fnb3>).

fennállnak-e Magyarországon olyan körülmények (pl. rendszeres jövedelem és munka hiánya)¹⁴, amelyekből arra lehet következtetni, hogy a kiutazó a Magyarországra való visszatérést nem tervezi.

Hangsúlyozni kell, hogy a Kanadába beutazni kívánó személy bejelentett utazási céljának (pl. rokonlátogatás) megkérdőjelezésére, jóhiszeműségének kétségbe vonására, „valódi” szándékainak feltérképezésére és az ezzel kapcsolatos „kikérdezésre” semmiféle kanadai jogszabály nem kötelezi az utast szállító légitársaságot, így ez a gyakorlat felveti a diszkrimináció – akár a valamely nemzetiséghez való (vélt) tartozás alapján megvalósuló hátrányos megkülönböztetés – lehetőségét azon utasok tekintetében, akikkel szemben – a repülőtéri biztonsági szolgálat által végzett ellenőrzés alapján – a légitársaság azt a „gyanút” fogalmazza meg, hogy a Kanadába történő beutazásuk „feltételezhető” célja nem az, amire a rendelkezésre álló úti okmányaik alapján joguk van.

Az AJBH megkeresésére adott válaszában a kanadai Air Transat légitársaság megerősítette¹⁵, hogy a fent idézett kanadai jogszabályok alapján a légitársaság a beszállítás előtt valóban kizárólag annak ellenőrzésére köteles, hogy a Kanadába utazni szándékozó légiutasok megfelelő és teljes útiokmányokkal rendelkeznek-e. A légitársaság képviselője elismerte, hogy szokásosan („normally”) nem kötelességük aktívan kivizsgálni az utasok utazási szándékait, az utazás során igénybe vett pénzügyi eszközeiket, az illegális bevándorlás kockázatát stb., mivel ez határellenőrzési/bevándorlási szervek hatáskörébe tartozik az országba történő beléptetés helyszínén.

Az Air Transat légitársaság elnöke levelében azzal indokolta a „szokásos” utasellenőrzést meghaladó terjedelmű előzetes ellenőrzés bevezetését a kanadai légijáratok európai kiindulási repülőterein, hogy a légijáratok megindítását követően 2015 nyarán több tucat magyar állampolgár kért menedékjogot Kanadában azt követően, hogy leszálltak az Air Transat, illetve egy másik, görög illetőségű légifuvarozó járatáról. A kanadai légitársaság ezt követően kezdte alkalmazni az említett ellenőrzési protokollt, amelynek során az érintett repülőterekre delegált kanadai bevándorlási hivatali munkatársak („Migration Integrity Officers” – MIO) illetve az általuk kiképzett helyi szerződéses partnereik (Budapesten a BUD Security Kft.) által lefolytatott ellenőrzések (egyes utasok részletes kikérdezése) alapján, ezek javaslatára hozta meg a légitársaság a beszállás megtagadásáról szóló döntéseit. A légitársaság azonban kanadai (vagy egyéb) jogszabályi rendelkezést, amely „nem szokásos” esetekben a vizsgálat jogalapjául szolgálna, nem jelölt meg.

A BUD Security Kft. az AJBH megkeresésére adott válaszában részletesen hivatkozott az Air Transat A.T. Inc. légitársasággal 2015 nyarán kötött szolgáltatási szerződésére, amelynek 3. pontja határozza meg, hogy a BUD Security Kft. a légitársaság járatai kapcsán milyen feladatok ellátását vállalja. A részletezett feladatok mindegyike (a kanadai bevándorlási jogszabályokban foglaltaknak megfelelően) az okmányok, dokumentumok ellenőrzésére, annak pontos módjára terjed ki, a harmadik bekezdésben azonban a következő olvasható: *„adminisztratív hiányosságok, hamis iratok és illegális bevándorlási kísérletek felfedése az utasfelvételi (check-in) pontokon, a tranzit területeken és a beszállító kapuknál, az iratok megtekintése, valamint a kérdezés és megfigyelés speciális módszerei eszközeivel”*.

Ez a szerződéses kikötés a BUD Security Kft. részére olyan kötelezettséget fogalmaz meg, amelyet sem a magyar, sem az uniós jog alapján jogszabályi felhatalmazás nem támaszt alá. Hangsúlyoznom kell, hogy már önmagában a jogszabályi felhatalmazáson túlmutató ellenőrzés is aggályos, hiszen a magánszférába való aránytalan beavatkozást jelent, ezáltal méltóságsértő.

A BUD Security Kft. képviselőjének egyértelmű nyilatkozata szerint a kanadai légijáratok utasainak előzetes ellenőrzését a BUD Security Kft. nem a repülőtéri légiközlekedés védelmi tevékenységre, ezen belül a légijáratok utasait közvetlenül érintő úgynevezett légiközlekedés védelmi

---

¹⁴ Ez utóbbi szempont alkalmazása önmagában felveti a közvetett diszkrimináció tilalmának megsértését: pusztán azon az alapon, hogy egy adott személy milyen élethelyzetbe került, pl. adott esetben munkanélküli, nem tagadható meg a szabad mozgáshoz való joga, így valamely légijáratra való felszállása.

¹⁵ Az Air Transat A.T. Inc. elnökének 2016. június 13-án kelt válaszelevele.

ellenőrzésre vonatkozó jogszabályi hatáskörében eljárva végezte, hanem az Air Transat légitársasággal kötött magánjogi szolgáltatási szerződés alapján. A szóban forgó ellenőrzések megítélése során figyelemmel kell lenni arra a tényre, hogy a panaszosok elmondása szerint az ellenőrzés során az ellenőrzést végző személyek nem viseltek azonosítót, nem mutatkoztak be és az utasok nem kaptak tájékoztatást arról, hogy az ellenőrzésre mely szervezet megbízásából, milyen jogszabályi felhatalmazás alapján és milyen célból kerül sor. Arról sem kaptak az utasok előzetes tájékoztatást, hogy a kérdésekre adott válaszaik alapján a légitársaság megtagadhatja a légitárra való beszállásukat, valamint az érintettek nem kaptak felvilágosítást arról sem, milyen jogorvoslati lehetőségek illetik meg őket a beszállás megtagadása esetén.

Mindezek alapján a Kanadába tartó légiutasok beszállás előtti repülőtéri ellenőrzésének fenti gyakorlatával szemben számos alapjogi aggály felmerül: az ellenőrzés sértette a tisztességes eljárás követelményét és a jogorvoslathoz való jogot, valamint a mozgásszabadság jogával élni kívánó személyek emberi méltóságát. Tekintettel arra, hogy e gyakorlat a rendelkezésekre álló információk alapján jelentős arányban érintette a roma személyeket, illetve családokat, így az ellenőrzés az egyenlő bánásmód követelményét sértő módon valósult meg.

3.2. Aggályok az ellenőrzés lefolytatásának módja tekintetében

Ebben a körben elsősorban annak a kérdésnek a vizsgálata szükséges, hogy az összes, Kanadába utazni szándékozó utasra kiterjedt-e az előzetes ellenőrzés vagy csak célzottan az utasok bizonyos körére.

Az AJBH-hoz, illetve az EBH-hoz fordult panaszosok által előadottak, illetve a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság, valamint a Budapest Airport Zrt./BUD Security Kft. megkeresésre adott válasza, továbbá a NEKI által végzett helyszíni vizsgálat és az EBH által tartott helyszíni szemle jegyzőkönyve ellentmondó adatokat tartalmaznak a fenti – az egész ügy szempontjából kiemelkedő jelentőségű – kérdés tekintetében.

A különböző szervezetektől, hatóságoktól, illetve panaszos személyektől kapott információk ellentmondásai („romának látszó” személyek célzott szűrése szemben a minden utasra kiterjedő előzetes ellenőrzéssel) származhatnak abból a tényből is, hogy a panaszosok által kifogásolt esetekre, illetve a különböző tesztelésekre, helyszíni szemlékre eltérő időpontban került sor, így feltehetően a kifogásolt repülőtéri gyakorlat sem volt egységes, tehát a Kanadába utazók előzetes ellenőrzése eltérő módon történhetett a különböző időpontokban. Az előzetes utasellenőrzési gyakorlat esetében a fenti tény – tehát az ellenőrzés lefolytatásának változó, nem protokollszerűen egységes jellege – önmagában olyan tényező, amely a jogbiztonsághoz fűződő alapvető jog sérelmét veti fel.

A rendelkezésekre álló információk alapján megállapítható, hogy a BUD Security Kft. utasellenőrzést végző munkatársai a személyazonosságukat jelző kitűzőt nem viseltek és nem tüntették fel azt sem, hogy mely szervezet nevében és megbízásából végzik az ellenőrzést. Erre vonatkozó tájékoztatást az ellenőrzött utasoknak szóban sem adtak.

A fentiekből mindenképpen leszűrhető az a következtetés, hogy az ilyen ellenőrzést végző szervezet (jelen esetben a BUD Security Kft.) részére célszerű ajánlást megfogalmazni azzal kapcsolatban, hogy bármely légitárra beszállni kívánó utasok előzetes ellenőrzése során milyen minimális – a diszkriminációmentességet minden kétséget kizáróan biztosító – eljárási, garanciális és formai feltételeknek kell megfelelni. Ezek közé tartozik a névkitűző viselése az ellenőrzés során, az ellenőrzést végző személy bemutatkozása, az utas pontos tájékoztatása az ellenőrzés jogalapjáról, céljáról és esetleges következményeiről. Amennyiben az ellenőrzés alapján az utas légitárra való beszállását a légitársaság visszautasítja, erről az utast – az indokok pontos feltüntetésével – magyar és angol nyelven írásban kell tájékoztatni, a részére rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségekre vonatkozó tájékoztatással együtt.

Az ellenőrzés lefolytatásának módja semmiképpen nem lehet az utas számára diszkriminatív, megalázó vagy emberi méltóságát sértő. A jogbiztonság garantálása érdekében alapvető fontosságú, hogy az előzetes ellenőrzést végző szervezet az eljárást egy írásban rögzített protokoll alapján minden esetben azonos módon folytassa le.

3.3. Aggályok a beszállás visszautasításával kapcsolatos jogorvoslattal és kártalanítással összefüggésben

A visszautasított utasok tájékoztatásával kapcsolatban a BUD Security Kft. az AJBH megkeresésére azt a választ adta, hogy az utasok kizárólag az Air Transat légitársasággal kerültek jogviszonyba, és a repülőjegy megvásárlásával elfogadták a légitársaság üzletszabályzatát, amely az utasra hárítja annak a felelősségét és kockázatát, hogy az utas az utasfelvételkor rendelkezzen mindazon okmányokkal, dokumentumokkal, amelyek a célországba való belépéshez szükségesek. Ezek hiányában a légitársaság jogosult az adott személy utazása megkezdésének megtagadására.

A BUD Security Kft. tájékoztatása szerint a Kft. „*eljáráásával kapcsolatban többféle panaszvételi lehetőség van. Az utas fordulhat levélben vagy elektronikus levélben a társasághoz; panaszát személyesen is közölheti és jegyzőkönyvbe vetetheti; ún. véleménykártyát is kitölthet és azon keresztül is tehet panaszt. A fenti lehetőségekről a helyszíni személyzet ad tájékoztatást, illetve a véleménykártyák a terminálon közvetlenül elérhetőek*”.

A BUD Security Kft. szerint a visszautasított beszállással érintett személyek részére átadásra került egy információs kártya¹⁶, amely az Air Transat légitársaság elérhetőségeit tartalmazza, továbbá az utasoknak a kanadai határellenőrzési hatóságnál is van lehetőségük panaszt tenni.

Megkeresésekre a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság (a továbbiakban: NFH)¹⁷ beszámolt a légi utasok jogairól szóló 261/2004/EK rendelet szerinti beszállás visszautasításának esetkörével kapcsolatos hatósági tapasztalatokról. Az NFH szerint a rendelet alapján „*a beszállás visszautasítása bizonyos esetekben jogszerű lehet akkor, ha ésszerű indokok, úgymint például egészségügyi, biztonsági vagy védelmi okok, illetve a nem megfelelő utazási okmányok miatt történik. A beszállás jogellenes visszautasítása esetén az érintett utasnak a légijárat hosszától függően többek között 250, 400 vagy 600 euró összegű kártalanítás jár. Amennyiben az utas beszállását visszautasítják, az utas (...) a rendelet 16. cikke alapján kijelölt tagállami hatósághoz fordulhat, figyelemmel arra, hogy a rendeletbe foglaltak betartását, így a beszállás visszautasításának jogszerűségét a rendelet szerint joghatósággal rendelkező hatóság jogosult kivizsgálni*”. Az NFH válaszlevele szerint a Magyarországról induló kanadai légijáratokra felszállni kívánó, de visszautasított utasok részéről 2015-ben három darab panaszbeadvány érkezett az NFH-hoz (mindhárom esetben a SkyGreece légitársaság érintett). A panaszok közös jellemzője, hogy az utasok elmondása szerint annak ellenére, hogy érvényes foglalással és úti okmányokkal rendelkeztek, a felszállás előtt beszállásukat a légitársaság megbízásából eljáró földi kiszolgáló személyzet visszautasította, és ennek okáról a helyszínen intézkedő személytől magyarázatot nem kaptak. A panaszokat az NFH az elsőfokú eljárás lefolytatására jogosult Budapest Főváros Kormányhivatala Műszaki Engedélyezési és Fogyasztóvédelmi Főosztályához tette át.

A visszautasított kanadai légiutasok rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségekkel kapcsolatban különbséget kell tenni a légijáratra való beszállás visszautasításának tényével, illetve ennek jogszerűségével kapcsolatos panaszok, valamint a repülőtéren lefolytatott előzetes ellenőrzés kivitelezését, módját érintő panaszok között.

---

¹⁶ A BUD Security Kft. válaszleveléhez 2. sz. mellékletként csatolt információs kártya kizárólag angol nyelven tartalmazza a légitársaság kanadai postacímét, kanadai telefon és fax számokat, email címetek és egy honlapcímet.

¹⁷ A NFH főigazgatójának EFK-24/2016. sz., 2016. január 7-én kelt levele.

A fent bemutatott, rendelkezésemre álló információk alapján azok a Kanadába utazni szándékozó utasok, akiknek a légitárra történő beszállását a légitársaság elutasította, nem kaptak kielégítő tájékoztatást a rendelkezésükre álló jogorvoslati lehetőségekről, sem a visszautasításra vonatkozó érdemi döntés, sem pedig az ellenőrzés lefolytatásának módja vonatkozásában.

Az iratokból megismerhető gyakorlat szerint miután megszületett az utas beszállását elutasító (légitársasági) döntés, ezt a BUD Security Kft. alkalmazottja közli szóban a visszautasított utassal anélkül, hogy a döntést magyar és angol nyelven írásbeli formában közölné, amely tartalmazza a minimálisan elvárható tájékoztatást az utas felé.

Fentiek alapján a légiutasok előzetes ellenőrzését végző szervezet (jelen esetben a BUD Security Kft.) részére célszerű ajánlást megfogalmazni azzal kapcsolatban, hogy melyek a légiutas beszállását visszautasító légitársasági döntésről szóló magyar és angol nyelvű írásbeli tájékoztatás minimálisan elvárható tartalmi elemei. Ezek álláspontom szerint a következők:

- az utas előzetes ellenőrzését végző szervezet és a nevében eljáró dolgozó megnevezése;
- a visszautasítás ténye és az elutasító döntést hozó légitársaság megnevezése;
- a visszautasítás tényszerű indokai;
- a visszautasítás jogalapja (hivatkozás a kanadai bevándorlási jogszabályok alkalmazott rendelkezéseire);
- a visszautasítás tényével kapcsolatos kifogás, panasz benyújtására vonatkozó lehetőségek pontos leírása;
- a visszautasításhoz vezető előzetes ellenőrzés lefolytatásának módjával kapcsolatos kifogás, panasz benyújtására vonatkozó lehetőségek pontos leírása;
- a légi utasok jogairól szóló 261/2004/EK rendelet szerint az utast megillető jogok, kártalanítási lehetőségek és a Magyarországon e tekintetben eljáró hatóság megnevezése.

4. Következtetések

2015 során a budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtérrel közvetlen légitárral Kanadába utazni szándékozó és a fuvarozó légitársaság által visszautasított roma nemzetiségű légiutasok által megfogalmazott panaszok és az AJBH által az ügyben megkeresett szervezetek és hatóságok által adott írásbeli válaszok alapján – a probléma több szempontból való elemzését követően – megállapítható, hogy a szóban forgó légiutasok tekintetében – a kanadai bevándorlási jogszabályok érvényesítését célzó – előzetes repülőtéri ellenőrzés az alapvető jogok védelmére tekintettel több szempontból aggályos. Az ellenőrzés sértette a tisztességes eljárás követelményét és a jogorvoslatihoz való jogot, a mozgásszabadság jogával élni kívánó személyek emberi méltóságát, valamint az egyenlő bánásmód követelményét.

A Kanadába történő beutazás megtiltásának jogalapja tekintetében hangsúlyoznom kell, hogy a légitárra való beszállítás elutasításának alapjaként hivatkozott hatályos kanadai jogszabályok kizárólag a Kanada területére történő belépéshez szükséges „*megfelelő dokumentumokkal nem rendelkező*” személyek szállítását tiltják meg a légitársaságok részére, azonban nem teszik a légitársaság kötelezettségévé, hogy az utas kikérdezésével, személyi, családi, vagyoni stb. körülményeinek felderítésével megállapítsák annak gyanúját, hogy az utas esetleg visszaélészerűen kíván Kanadába beutazni és ott az állításától eltérően nem látogatás céljából, hanem kivándorlás vagy munkavállalás céljából akar tartózkodni. Ennek fényében az Air Transat megbízásából a BUD Security Kft. által (a felek közötti magánjogi szerződés alapján) folytatott gyakorlat diszkriminatívnak tekinthető azon utasok tekintetében, akikkel szemben – a repülőtéri biztonsági szolgálat által végzett ellenőrzés alapján – a légitársaság azt a „gyanút” fogalmazta meg, hogy a Kanadába történő beutazásuk „feltételezhető” célja nem az, amire a rendelkezésre álló úti okmányaik alapján joguk van.

Az ellenőrzés jogalapjának megalapozott vagy jogilag aggályos voltától függetlenül hangsúlyozni kell azonban azt, hogy a Kanadába utazni kívánó légiutasoknak a budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren lefolytatott előzetes ellenőrzését olyan módon kell lebonyolítani az abban érintett szervezeteknek és személyeknek, hogy annak a Kanadába utazni szándékozó összes utasra ki kell terjednie. Az ellenőrzést végző szervezet részéről elvárható, hogy az utasokat aktív és előzetes tájékoztatás útján informálja az ellenőrzés tényéről és céljáról, valamint arról, hogy az ellenőrzés a közvetlen kanadai légijáratokra beszállni kívánó minden utasra kiterjed. Az ellenőrzés körülményeit úgy kell kialakítani, hogy a látszata is kizárható legyen annak, hogy az utasellenőrzés célzottan csak az utasok bizonyos, az ellenőrzést végzők által szubjektív módon meghatározott körére terjedne ki.

Az utasok ellenőrzését végző szervezetnek pozitív intézkedéseket kell hoznia annak érdekében, hogy bármely légijáratra beszállni kívánó utasok előzetes ellenőrzése során megfeleljen a diszkriminációmentességet minden kétséget kizáróan biztosító – ezen állásfoglalásban részletezett – eljárási, garanciális és formai feltételeknek, amelyek kiterjednek a jogorvoslati lehetőségekkel kapcsolatos pontos utastájékoztatásra is. Az alapjogok védelme körében általánosan elvárható minimumkövetelményként ki kell emelnem, hogy az ellenőrzés lefolytatásának módja semmiképpen nem lehet az utas számára diszkriminatív, megalázó vagy emberi méltóságát sértő.

Budapest, 2016. július 15.

Szalayné Sándor Erzsébet
a Magyarországon élő nemzetiségek
jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes